

ÇOK BOYUTLU MİZAH DUYGUSU ÖLÇEĞİ TÜRKÇE FORMUNUN GÜNCELLENMESİ VE YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Asil Ali ÖZDOĞRU¹

ÖZ

Mizah, çağlar boyunca felsefe, edebiyat, eğitim ve psikoloji gibi birçok farklı alanda incelenip tartışılmış bir kavramdır. Psikolojik açıdan mizah, psikanalitik kuramdan pozitif psikolojiye kadar birçok bakış açısı ve alt alanda incelenmiştir. Bir kişilik özelliği olarak görülen mizah duygusu, bireylerin mizah algılarını, üretimlerini ve kullanımlarını kapsayan bir kavramdır. Mizah duygusu ile ilgili alanyazında farklı kavramsallaştırma ve ölçüm araçları mevcuttur. Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği (ÇBMDÖ), Thorson ve Powell tarafından 1993 yılında geliştirilen beşli Likert tipinde 24 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Aslan ve arkadaşları tarafından 1999 yılında Türkçe'ye uyarlanan ve toplam puanı kullanılması önerilen ölçeğin mizah üretme, mizah kullanarak başa çıkma, mizah üreten kişilere karşı tutum ve mizahı değerlendirme adlarında dört alt boyutu vardır. Ölçeğin uyarlandığı zamandan bu yana araştırmalarda kullanımına pek rastlanılmazken iki maddesinde ve derecelendirme etiketlerinde farklılık tespit edilmiştir. Bu çalışmada, ÇBMDÖ maddeleri ve faktör yapısı daha büyük bir örneklem kullanılarak güncellenmiştir. Ölçeğin maddelerinin yenilenerek 566 üniversite öğrencisine uygulanmasıyla elde edilen veri güvenilirlik ve geçerlik açısından incelenmiştir. Bulgular güncellenen ölçeğin orjinal ve uyarlama ölçeğindeki gibi dört faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ve ölçeğin psikometrik özelliklerinin güçlendiğini göstermektedir. Bu çalışma ÇBMDÖ'yü yetişkinlerin mizah duygusunu çok boyutlu bir şekilde ölçmede kullanılabilecek güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olarak araştırmacı ve uygulamacıların dikkatine sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mizah duygusu, ölçek, güvenilirlik, geçerlik.

THE UPDATING AND REEVALUATION OF THE TURKISH FORM OF MULTIDIMENSIONAL SENSE OF HUMOR SCALE ABSTRACT

Humor is a concept that has been studied and discussed throughout the ages in many different fields including philosophy, literature, education, and psychology. In psychology, humor has been examined in various perspectives and areas from psychoanalytic theory to positive psychology. Sense of humor, which is seen as a

¹ Üsküdar Üniversitesi, Psikoloji (İng.) Bölümü, asil.ozdogru@uskudar.edu.tr

personality trait, is a concept that includes individuals' perceptions, production, and use of humor. Different conceptualizations and measurement tools for sense of humor are available in the literature. The Multidimensional Sense of Humor Scale (MSHS) is a self-report scale with 24 five-point Likert items developed by Thorson and Powell in 1993. The scale, which is adapted into Turkish by Aslan and his colleagues in 1999, has a total sense of humor score that is recommended for use as well as four subscales as humor creativity or generation, coping humor, appreciation of humorous people, and appreciation of humor. There has been little use of the scale in research since it has been adapted to Turkish and a discrepancy in two items and rating anchors was observed between the original and adapted versions. In this study, MSHS items and factor structure were updated by using a larger sample. The scale with updated items was administered to 566 university students and the data was analyzed for reliability and validity. Findings show that the updated scale has a four-factor structure as in the original and adaptation scale, and the psychometric properties of the scale are strengthened. This study presents the MSHS to the attention of researchers and practitioners as a reliable and valid measurement tool that can be used to measure adults' sense of humor in a multidimensional perspective.

Keywords: Sense of humor, scale, reliability, validity.

1. Giriş

Mizah, insan düşünce, duygu ve davranışlarında yer alan önemli bir süreçtir. Mizahın üretimi ve yorumlanması bireyler arasında farklılık gösterir. Mizah duygusu, kişilerarası mizah anlayış farkını ifade eden psikolojik bir yapı olarak ortaya konmuştur. Farklı şekillerde tanımlanan ve ölçülen mizah duygusu, çok boyutlu mizah duygusu kavramı ve ölçeğiyle geniş bir açıdan ele alınmaktadır. Bu çalışmada daha önce Türkçe'ye uyarlanan Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeğinin iki maddesi güncellenerek faktör yapısı yeniden değerlendirilmiştir. Bu çalışmayla mizah ve mizah duygusu konusunda yeni araştırmaları teşvik etmenin yanı sıra çok boyutlu mizah duygusu kavramının daha iyi anlaşılması ve kullanımının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Mizah, tüm kültürlerde görülmesi itibariyle evrensel ve çağlar boyu insan gelişim ve değişimindeki uyumsal rolüyle evrimsel bir olgudur (Martin, 2007). Bu nedenle mizah çağlar boyunca felsefe,

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi

edebiyat, eğitim ve psikoloji gibi birçok farklı alanda incelenip tartışılmıştır. Mizahın nasıl çalıştığı ve neyin daha komik olduğuna dair ortaya konan birçok mizah kuramı bulunmaktadır. Bunlardan uyumsuzluk kuramına göre kişiler mantıksız, alakasız ya da beklentilere uymayan bir durumla karşı karşıya geldiğinde mizah ortaya çıkmaktadır (Suls, 1977). Üstünlük kuramına göre insanların genelde bir güç arzusu ve galibiyet isteği bulunur ve gülme davranışıyla birey adeta kazanılmış bir başarı sonucunda kendini kutlamaktadır (Gruner, 1978). Uyarılma kuramında ise gülme davranışının sinirsel enerjinin boşaltılması olarak görüldüğü daha çok fizyolojik bir bakış açısı hâkimdir (Berlyne, 1972).

Mizahın eğitim süreçlerindeki rolü hakkında çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Öğretimde mizah kullanılmasının ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarı ve tutumlarına (Oruç, 2010) ve lise öğrencilerinin coğrafya dersindeki ilgilerine (Özşahin, 2009) olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin mizah tarzlarının ise öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları ile ilişkili olduğu görülmüştür (Aslan ve Çeçen, 2007; Özdemir, Sezgin, Kaya ve Reçepoğlu, 2011). Hem öğretmenlerdeki hem öğrencilerdeki uyumlu mizah tarzlarının ve gelişmiş mizah duygusunun öğrencilerin tutum ve davranışlarında olumlu etkileri olduğu gösterilmiştir (Özdoğru ve McMorris, 2013; Özkan, 2008).

Psikolojik açıdan mizah, psikanalitik kuramlardan pozitif psikolojiye kadar birçok kuram ve alt alanda incelenmiştir. Freud'un (1960) mizaha bakışında çocuksu, olgunlaşmamış, bilinçdışı cinsel ve saldırgan dürtüler şaka yoluyla dışa vurulmakta ve gülme yoluyla duygusal boşalma yaşanmaktadır. Pozitif psikolojide altı erdem ve ona bağlı 24 karakter gücünden biri olarak ele alınan mizah; gülmeyi sevmek, diğer insanları güldürmek, olayların farklı yanını görme, şakalar yapma yönüyle değerlendirilmiştir (Peterson & Seligman, 2004). Bilişsel ve sosyal psikoloji ile gelişim psikolojisindeki çalışmalar mizahın farklı yönleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Genel olarak mizah, bilişsel-algısal ve duyuşsal süreci içeren sosyal bir bağlamda ortaya çıkan ve sessel-davranışsal ifade içerebilen çok bileşenli bir deneyimdir. Mizahın psikolojik işlevleri arasında pozitif duygunun faydaları, sosyal iletişimde ve etki kurmadaki gücü ile gerginliği azaltma ve sıkıntıyla baş etmedeki rolü sayılabilir (Martin, 2007).

Kişilik psikolojisi ve yaklaşımlarında ise mizahın bireysel farklılık yönü daha çok irdelenmektedir. Bu çalışmaların önemli bir kısmı mizah anlayışı olarak da uyarlanan mizah duygusu hakkında yoğunlaşmıştır. Bir kişilik özelliği olarak görülen mizah duygusu, bireylerin mizah algılarını, üretimlerini ve kullanımlarını kapsayan bir kavramdır (Martin, 2003). Mizah duygusu ile ilgili alanyazında farklı kavramsallaştırmalar mevcuttur. Mizah duygusu, espriye gülme ya da şaka yapma gibi davranış kalıplarını yansıtılabileceği gibi mizah üretebilme ve çözümlenebilme gibi bir yeteneği de içerebilmektedir. Bunların yanı sıra tutum, mizaç özelliği, estetik tepki ya da başa çıkma stratejisi olarak da ele alınmıştır (Martin, 2003).

Mizah duygusu farklı ölçüm teknikleri ve araçlarıyla ölçülmektedir. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan öz bildirim ölçeklerinin yanı sıra mizah değerlendirme ölçekleri, yetenek testleri ve gözlem teknikleri de mizah duygusunu ölçmede kullanılmaktadır (Martin, 2003). Öz bildirim ölçekleri daha hızlı ve kolay kullanılabilirdiği için araştırmacılar tarafından tercih edilebilmektedir. Mizah duygusu öz bildirim ölçekleri arasında Mizah Duygusu Ölçeği, Durumluk Mizah Tepkisi Ölçeği, Mizah Yoluyla Başa Çıkma Ölçeği, Mizah Tarzları Ölçeği, Mizah Davranışları Ölçeği ve Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği sayılabilir.

Mizah Duygusu Ölçeği, Svebak'ın (1974) geliştirdiği dördümlü Likert tipi değerlendirme içeren 21 maddelik bir ölçüm aracıdır. Ölçek; mizahi söylemlere duyarlılık, mizahi durumlara karşı tutum ve duygusal ifade edicilik şeklinde üç alt boyut içermektedir. Altı ve üç maddelik kısa formları da bulunan ölçek, uzun yıllardır alanyazında duygudurum, stresle başa çıkma ve ölüm oranı gibi birçok sağlık değişkeniyle ilişkilendirilmiştir (Svebak, 2010). Ölçeğin Türkçe uyarlaması tespit edilememiştir. Durumluk Mizah Tepkisi Ölçeği, Martin ve Lefcourt (1984) tarafından geliştirilmiş 21 maddeden oluşmaktadır. Aydın'ın (1993a) Türkçe uyarlamasını yaptığı ölçeğin bir toplam puanı olup alınan yüksek puanlar bireyin mizah tepkisi sıklığının yüksek olduğunu göstermektedir. Mizah Yoluyla Başa Çıkma Ölçeği, Martin ve Lefcourt (1983) tarafından geliştirilen dördümlü Likert tipi derecelendirme içeren yedi maddeden oluşan bir ölçektir. Türkçe'ye Tümkiye (2006) tarafından uyarlanan ölçekten alınan yüksek puan, mizahın başa çıkma tekniği olarak kullanım düzeyinin fazla olduğunu göstermektedir. Mizah Tarzları Ölçeği, Martin ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen 32 maddelik bir ölçüm

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi

aracıdır. Yerlikaya (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçekte katılımcılar her bir madde için yedili Likert tipinde değerlendirmede bulunmaktadır. MTÖ'nün puanlanması sonucunda; kendini geliştirici mizah, katılımcı mizah, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah olmak üzere ikisi uyumlu ikisi uyumsuz dört farklı mizah tarzına ait puanlar hesaplanmaktadır. Katılımcıların aldıkları yüksek puanlar ilgili mizah tarzını daha sık kullandıklarını göstermektedir. Mizah Davranışları Ölçeği, Cemaloğlu ve arkadaşları (2012) tarafından geliştirilmiş beşli Likert tipi derecelendirme içeren 30 maddelik bir ölçüm aracıdır. Cevaplayanların hedefteki kişileri (örneğin öğretmenlerin okul yöneticisini) değerlendirdiği ölçek; alaycı, üretici sosyal, onaylayıcı ve reddedici mizah tarzı ile mizahi olmayan tarz şeklinde beş boyut ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği (ÇBMDÖ; Multidimensional Sense of Humor Scale), James A. Thorson ve F. C. Powell (1993) tarafından geliştirilen 24 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. S. Halime Aslan ve arkadaşları (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin genel bir mizah duygusu puanının yanı sıra mizah üretme, mizah kullanarak başa çıkma, mizah üreten kişilere karşı tutum ve mizah değerlendirme adında dört alt boyutu vardır. ÇBMDÖ çocuklarla kullanılmak üzere de uyarlanmıştır (Dowling & Fain, 1999; Dowling, Hockenberry, & Gregory, 2003). Akın ve Bilgin (2015) de ölçeğin çocuk formunu Türkçe'ye uyarlamıştır. Çocuklar için Çok Boyutlu Mizah Anlayışı Ölçeği adıyla uyarlanan 17 maddelik bu ölçek, mizah üretme, mizahı beğenme ve mizah yoluyla başa çıkma adlı üç alt boyut içermektedir.

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe yetişkin formu uyarlandığından bu yana araştırmalarda pek fazla kullanılmamıştır. Ölçek uyarlayıcıları Aslan ve arkadaşlarının (1996) mizah duygusunun depresyon ve kişilikle ilişkisini inceledikleri bir araştırma dışında başka bir çalışma tespit edilememiştir. Türkçe ölçek, uyarlayıcılarından temin edilemediği için 1999 yılında yayımlanan makalede verilen maddelerden yola çıkarak tekrar oluşturulmuştur. İngilizce orijinal ölçek ve yönergesi James Thorson'dan e-posta aracılığıyla temin edilmiştir. Yapılan incelemelerde orijinal ölçekte yer alan bir maddenin Türkçe formda yer almadığı, Türkçe formdaki bir diğer maddedeki bir sözcüğün anlaşılabilirliğinin azalmış olduğu ve Türkçe formdaki derecelendirme ifadelerinin orijinalden farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu

çalışmada, ölçeğin bu iki maddesi ve dereceleme etiketleri yenilenerek ölçeğin psikometrik özellikleri yeniden incelenmiştir.

2. Yöntem

2.1. Örneklem

Katılımcı grubunu İstanbul'un Anadolu yakasındaki iki vakıf üniversitesinde öğrenim gören lisans, yüksek lisans ve sertifika programı öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan toplam 566 öğrencinin 402'si (%71) kadın, 160'ı (%28) erkek iken 4'ünün (%1) cinsiyet bilgisi bulunmamaktadır. On beş katılımcının yaş bilgisi bulunmazken geri kalan 551 katılımcının yaş aralığı 17-59 ve yaş ortalaması 22,13'tür (SS=6,01). Çalışmaya katılan öğrencilerin %66'sı psikoloji, %13'ü sosyoloji, %18'i de diğer alanlarda öğrenim gördüğünü belirtirken %3'ünün alan bilgisi bulunmamaktadır.

Örneklemin iki alt grubuna güncellenen ölçeğin iki farklı sürümü uygulanmıştır. Ölçeğin tüm güncellemeleri içeren sürümü toplam 222 öğrenciye uygulanmıştır. Bu grubun 149'u (%67) kadın, 69'u (%31) erkek iken 4'ünün (%2) cinsiyet bilgisi bulunmamaktadır. On dört katılımcının yaş bilgisi bulunmazken geri kalan 208 katılımcının yaş aralığı 18-49 ve yaş ortalaması 22,66'dır (SS=5,96). Bu gruptaki öğrencilerin %55'i psikoloji, %11'i sosyoloji, %26'sı de diğer alanlarda öğrenim gördüğünü belirtirken %7'sinin alan bilgisi bulunmamaktadır.

2.2. Ölçme Aracı

Katılımcı öğrencilere farklı çalışmalar kapsamında yaş, cinsiyet ve bölüm bilgilerini içeren demografik sorularla birlikte Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği (ÇBMDÖ) uygulanmıştır. ÇBMDÖ, 24 maddelik beşli Likert tipi bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek geliştirme sürecinde 269 üniversite öğrencisi ve dernek üyelerine uygulanan ölçek 124 maddeden 70, 29 ve son olarak 24 maddeye düşürülmüştür (Thorson ve Powell, 1993). Her maddede verilen ifade için 0 ile 4 arasında puanlanan "kesinlikle katılmıyorum" (strongly disagree), "katılmıyorum" (disagree), "nötr" (neutral), "katılıyorum" (agree) ve "kesinlikle katılıyorum" (strongly agree) seçenekleri verilmiştir. Olumsuz anlamlı altı madde (15, 17, 18, 19, 20 ve 24) tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 0 ve en yüksek 96'dır. Toplam puan yükseldikçe genel mizah duygusunun da yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Ölçek, genel bir mizah duygusu puanının yanı sıra dört alt boyutu içerir. Alt boyutlar, örneklem arası değişkenlik gösterdiği için alt boyut

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi

puanlarının kullanılması tavsiye edilmemektedir (Corcoran & Fischer, 2013). Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,92'dir.

ÇBMDÖ Türkçe formunda da beşli Likert tipi 24 madde bulunmaktadır (Aslan, Alparslan, Evlice, Aslan ve Cenkseven, 1999). Her maddede verilen ifade için 0 ile 4 arasında puanlanan "bana hiç uygun değil," "kısmen bana uygun," "orta derecede bana uygun," "büyük ölçüde bana uygun" ve "tamamıyla bana uygun" seçenekleri verilmiştir. Ölçek, uyarılama çalışmasında 102 üniversite ve sağlık müdürlüğü çalışanına uygulanmıştır. ÇBMDÖ Türkçe formunda faktör başına düşen madde sayısı ve içeriği değişse de orijinal ölçekte olduğu gibi dört faktörlü bir yapı saptanmıştır. Türkçe ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları test-tekrar test uygulamasında sırasıyla 0,81 ve 0,87 olarak bulunmuştur. Alt boyutların katsayıları da 0,61 ila 0,90 arasında değişmektedir.

2.3. Ölçme Aracının Güncellemesi

Bu çalışma için Türkçe ölçeğin iki maddesinde ve dereceleme ifadelerinde değişiklikler yapılmıştır. Bir madde dışında tüm maddeler İngilizce ve Türkçe ölçekte karşılık bulmaktadır. İngilizce orijinal ölçekte yer alan "I can actually have some control over a group by my uses of humor" maddesi Türkçe ölçekte yer almazken onun yerine "Şaka yaparak insanları neşelendirmeye çalışmak işe yaramaz" şeklindeki olumsuz ifadeli bir madde yer almaktadır. Bu maddenin karşılığı olan "Getting people to lighten up by joking around is useless" maddesi İngilizce ölçeğin 24 maddelik son halinde yer almazken 29 maddelik önceki sürümünde yer almaktadır (Thorson ve Powell, 1993). Bu durum orijinal ölçekte altı, Türkçe ölçekte yedi olumsuz ifadeli tersten puanlanması gereken madde bulunması farkına da neden olmaktadır. Türkçe ölçekte yer almayan kontrol maddesinin ölçekte yer alması gerektiği James Thorson (7 Şubat 2015, kişisel yazışma) ile teyit edilmiştir. İngilizce madde, Türkçe ve İngilizce yeterliği çok iyi üç öğretim elemanı tarafından çeviri-geri çeviri yoluyla uyarlanarak "Aslında bir grup üzerinde mizahı kullanarak kontrol sağlayabilirim" şeklinde ölçeğe dâhil edilmiştir. Şaka maddesi ise ölçek dışında bırakılmıştır.

Değişiklik yapılan ikinci maddede günümüz Türkçesinde kullanımı azalmış olan bir kelime güncellenmiştir. Ölçek uygulamaları sırasında bazı katılımcıların "Arkadaşlarım tarafından nüktedan olarak tanırım" maddesindeki "nüktedan" sözcüğünün anlamını sormaları üzerine kelimenin güncel karşılığı saptanmıştır. Türk Dil Kurumunun çevrimiçi Güncel Türkçe Sözlüğünde

“nüktedan” kelimesinin karşılığı “nükteli” olarak, “nükteli” kelimesinin karşılığı da “nükte ile süslenmiş, nüktesi olan, esprili” olarak verilmiştir. “Espritüel” kelimesinin karşılığı ise “yerinde ve zamanında, güzel ve hoş karşılanan, ince anlamlı, düşündürücü söz söyleyen, nükte yapan (kimse)” olarak verilmektedir. Bu nedenle, ölçekte söz konusu maddenin anlaşılabilirliğini arttırmak için “nüktedan” kelimesinin yanına parantez içinde “espritüel” kelimesi eklenmiştir. Bu çalışmada yer alan iki alt çalışmada söz konusu madde “nüktedan” bir çalışmada ise “nüktedan (espritüel)” şeklinde kullanılmıştır.

Son olarak, maddelere karşılık gelen derecelendirme etiketleri orijinal ölçekte olduğu gibi sunulmuştur. Türkçe uyarlama çalışmasında kullanılan “uygunluk” ifadeleri yerine orijinal ölçekte kullanılan “katılım” ifadeleri tercih edilmiştir. Maddelerdeki kategori ifadeleri “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım/nötr”, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde kullanılmıştır.

2.4. İşlem

ÇBMDÖ, farklı çalışmalara gönüllü olarak katılan öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilere katılımları karşılığı talep ettikleri bir ders için ek puan alabilme imkânı sunulmuştur. Tüm çalışmaların etik kurul izinleri araştırmacının bağlı bulunduğu yükseköğretim kurumundan temin edilmiştir. Ölçek uyarlayıcılarından da ölçeği kullanma ve güncelleme izni alınmıştır (Z. N. Alparlan, 25 Eylül 2017, kişisel yazışma).

Ölçek bazı katılımcılara kâğıt-kalem şeklinde bazılarında da çevrimiçi anket şeklinde uygulanmıştır. Bir grup uygulamada ölçeğin üç güncellemesinden ikisinin (kontrol maddesi ve derecelendirme etiketleri) bulunduğu form kullanılırken, bir grupta tüm güncellemelerin bulunduğu form kullanılmıştır. Kâğıt formlardaki bilgiler birbirinden bağımsız iki farklı görevli tarafından çift giriş yöntemiyle bilgisayara aktarılmış ve çevrimiçi anket verileriyle birleştirilmiştir. Sonrasında veri düzenleme ve analiz yöntemleriyle hatalı veri girişleri ve yanlış cevaplar tespit edilip düzeltilmiştir. Bir katılımcı tüm ölçek maddelerine aynı cevabı verdiği için veri setinden çıkartılmıştır. Hiçbir katılımcının 4’ten fazla cevaplanmamış maddesi olmadığı görülmüş, 1 ila 4 maddesi eksik olan 50 katılımcının kayıp verilerine Thorson’un ölçek puanlama yönergesinde belirttiği gibi nötr puan (2) kullanılarak atama yapılmıştır. Verinin düzenlenmesi ve analizinde Excel 2010 ve SPSS 24 programları kullanılmıştır.

3. Bulgular

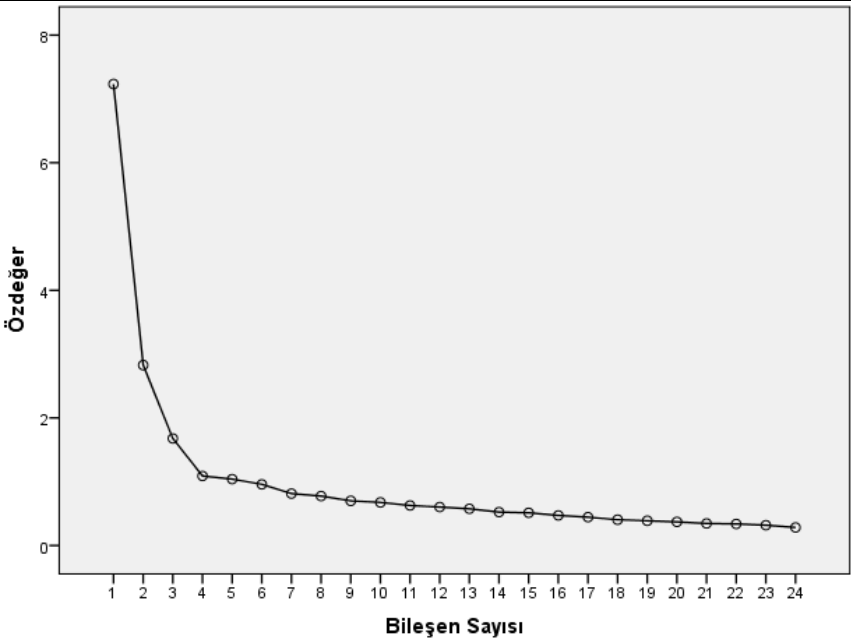
Tüm katılımcıların (N=565) 24 maddelik güncellenen ölçekten aldıkları toplam puan aralığı 15 ila 94, ortalaması 65,50 ve standart sapması 13,22 olarak tespit edilmiştir. Ölçek toplam puan ortalamaları, iki alt örneklem ve iki uygulama (kâğıt-kalem ve çevrimiçi) gruplarında bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmış ve anlamlı bir fark bulunmamıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler, güncellenen Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik analizlerinin yapılarak yeniden değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

3.1. Geçerlik

Ölçek maddelerinin anlaşılır olmaması kapsam (içerik) geçerliğini zayıflatıcı etkiye sahiptir. Bu yüzden, sözcük güncellemesi yapılan maddeden elde edilen puanlar incelenmiştir. Katılımcıların farklı çalışmalarda eski ve yeni maddeye verdikleri tepki karşılaştırılmıştır. Maddenin “nüktedan” olarak uygulandığı grubun ortalama madde puanının (n=343; $\bar{x}=2,20$; SS=1,01) “nüktedan (espritüel)” olarak uygulandığı gruptan daha düşük olduğu görülmüştür (n=222; $\bar{x}=2,47$; SS=1,01). Bu ortalama farkı da pratikte küçük de olsa istatikselsel olarak anlamlı düzeydedir [t(563)=3,126; p=,002]. Puan ortalamasının yeni maddede daha yüksek çıkması maddenin anlaşılabilirliği ve kapsam geçerliği açısından olumlu bir fark teşkil etmektedir.

Tüm güncellemeleri içeren 24 maddelik ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için orijinal çalışmada ve uyarlama çalışmasında olduğu gibi açımlayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği ve Bartlett Küresellik testleri ile değerlendirilmiştir (n=222). Hem KMO değeri (,897) hem de Bartlett değeri [$\chi^2(276)=2222,620$; p<.001] verinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliği temel bileşenler analiziyle incelenmiştir. Uyarlama çalışmasında toplam varyansın %64,4'ünü açıklayan 7 faktör tespit edilirken, güncellenen ölçek verisinde toplam varyansın %59,5'ini açıklayan 5 faktör ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki özdeğer grafiğinde görüldüğü gibi faktör sayısının özdeğerdeki düşüşe katkısı 4. faktörden sonra azalmaktadır.

Şekil 1. Güncellenmiş Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeğine İlişkin Özdeğer Grafiği

Özdeğerler ve varyans yüzdeleri ile özdeğer grafiğinden elde edilen veriler doğrultusunda analiz dört faktörlü bir çözüme zorlanmıştır. Varimax rotasyonu kullanılarak yapılan analizde 4 faktörün toplam varyansın %55,0'ini açıkladığı görülmüştür. Madde-faktör değerlendirmelerinde her bir maddenin faktördeki yükünün 0,30'dan yüksek olmasına ve aynı maddenin iki faktördeki yükleri arasında 0,20 fark olmasına dikkat edilmiştir. Bu şekilde ortaya çıkan her bir faktör ile ilgili maddelerin yükleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Analizde dört maddenin (8, 10, 21 ve 24) iki faktör yükü arasındaki farkın 0,20'den düşük olması nedeniyle binişik oldukları değerlendirilebilir.

**Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi
ve Yeniden Değerlendirilmesi**

Tablo 1. Güncellenmiş Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeğinin Faktör Yapısı

No	Madde	Faktör Yüğü
	Faktör I. Mizah üretme ve sosyal amaçlar için kullanma Özdeğeri: 7,67; Açıklanan toplam varyans: %31,97	
1	Benim ince esprilerim herkesi güldürür.	0,636
2	Bazı şeyleri insanları güldürecek şekilde söylemeyi beceririm.	0,616
3	Çevremdeki insanlar benim komik şeyler söylediğimi söylerler.	0,769
4	Arkadaşlarımın tarafından nüktedan (esprituél) olarak tanınırım.	0,803
5	İnsanları güldürebildiğime eminim.	0,757
6	İnsanlar eğlendirici şeyler söylememi beklerler.	0,730
8	Arkadaşlarımı eğlendirmek için mizahı sıklıkla kullanırım.	0,554
9	Söylediklerim insanları sıklıkla gülme krizine sokar.	0,751
10	Komik şeyler söyleyerek gergin bir ortamı yumuşatabilirim.	0,470
21	Aslında bir grup üzerinde mizahı kullanarak kontrol sağlayabilirim.	0,554
24	Herkesin şaka yaptığı bir ortamda kendimi rahatsız hissederim.	0,402
	Faktör II. Mizahı başa çıkma yolu olarak kullanma Özdeğeri: 2,66; Açıklanan toplam varyans: %11,09	
7	Zaman zaman düşünüp komik öyküler ya da fıkralar üretirim.	0,470
11	Mizah güç durumların üstesinden gelmeye yardım eder.	0,739
12	Mizah yoluyla sorunlarla başa çıkmak ince ve üstün bir yoldur.	0,652
13	Mizah sorunlarla başa çıkmamı sağlar.	0,774
14	Mizah rahatlamama yardımcı olur.	0,696
16	Değişik koşullara uyum sağlayabilmek için mizahı kullanabilirim.	0,595
	Faktör III. Mizah üreten kişilere karşı tutum Özdeğeri: 1,75; Açıklanan toplam varyans: %7,29	

18	Birine "komedyen" denmesi onun için onur kırıcı bir durumdur.	0,605
19	Karikatürden hoşlanmam.	0,705
20	Fıkra anlatan insanlar rahatsız edicidir, başa beladır.	0,743
22	Mizah üreten insanları takdir ederim.	0,599
23	İyi bir espri hoşuma gider.	0,683
	Faktör IV. Mizahı değerlendirme Özdeğeri: 1,12; Açıklanan toplam varyans: %4,67	
15	Mizah hoş olmayan bir başa çıkma yoludur.	0,844
17	Mizahla çeşitli sorunların üstesinden gelmeye çalışmak gerçekten aptalcadır.	0,561

3.2. Güvenirlilik

Ölçeğin iç tutarlığını ölçmek için yapılan analizlerde Cronbach Alfa değerleri hesaplanmıştır (n=222). Aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi tüm maddelerin dâhil olduğu ölçek Alfa katsayısı 0,894 iken alt boyutların katsayıları da 0,487 ile 0,887 arasında değişmektedir. Faktör puanlarının kendi aralarındaki korelasyon katsayıları 0,102 ile 0,593 arasında değişim gösterirken, faktör puanlarının toplam ölçek puanı ile olan korelasyon değerleri 0,365 ile 0,884 arasında değişmektedir.

Tablo 2. Ölçeğin Cronbach Alfa ve Pearson Korelasyon Katsayıları

	Cronbach Alfa	Faktör I	Faktör II	Faktör III	Faktör IV	Toplam
Faktör I	0,887	1,00				
Faktör II	0,801	0,593*	1,00			
Faktör III	0,750	0,370*	0,381*	1,00		
Faktör IV	0,487	0,102	0,221*	0,364*	1,00	
Toplam	0,894	0,884*	0,815*	0,643*	0,365*	1,00

* p<0,001

Ölçeğin iç tutarlığı ayrıca madde analizi yoluyla incelenmiştir (n=222). Aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi ölçek maddelerinin

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi

ortalama puanları 1,62 ile 3,64 arasında değişirken standart sapma değerleri de 0,70 ile 1,28 arasında değişmektedir. Ölçek maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri 0,165 ile 0,644 arasında değişirken madde silindiğinde Cronbach Alfa katsayıları da 0,886 ile 0,899 arasında değişim göstermektedir.

Tablo 3. Ölçek maddelerinin ortalama, standart sapma, madde-toplam korelasyon ve madde silindiğinde Cronbach Alfa değerleri

Madde No	Ortalama	St. Sapma	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
1	2,75	0,82	0,527	0,889
2	3,09	0,84	0,561	0,889
3	2,73	0,92	0,637	0,887
4	2,47	1,01	0,636	0,886
5	2,64	0,91	0,621	0,887
6	2,22	1,06	0,524	0,889
7	1,62	1,28	0,369	0,894
8	2,55	1,11	0,589	0,887
9	2,05	1,08	0,557	0,888
10	2,83	0,91	0,572	0,888
11	2,68	1,10	0,644	0,886
12	3,02	1,03	0,511	0,889
13	2,44	1,10	0,623	0,886
14	2,92	1,00	0,567	0,888
15	2,86	1,23	0,165	0,899
16	2,51	0,95	0,428	0,891
17	3,35	1,01	0,281	0,895
18	3,54	0,87	0,302	0,894
19	3,14	1,12	0,323	0,894
20	3,37	0,97	0,389	0,892
21	2,07	1,03	0,557	0,888
22	3,30	0,86	0,532	0,889
23	3,64	0,70	0,508	0,890
24	2,87	1,13	0,386	0,893

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada önceki yıllarda Türkçe'ye kazandırılan Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeğinin içeriği ve yapısı yeni bir örneklem

üzerinde tekrar değerlendirilmiştir. Ölçek maddelerinin incelenmesi sonucunda bir maddede ve derecelendirme etiketlerinde orijinal ölçekten farklılık görülmüş, bir diğer maddede eskiyen bir sözcük kullanımı tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında daha büyük bir örnekleme yenilenmiş ölçeğin uygulanmasıyla elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler, değişikliklerin ölçeğin anlaşılabilirliğini arttırdığını ve psikometrik özelliklerini kısmen iyileştirdiğini göstermektedir.

İngilizce orijinal ölçekte yer alan fakat Türkçe uyarlama ölçekte yer almayan kontrol maddesinin eklenmesi ve İngilizce ölçekte yer almayan fakat Türkçe ölçekte yer alan bir maddenin çıkarılmasıyla iki ölçek arasındaki fark ortadan kaldırılmıştır. Kontrol maddesinin orijinal ölçekte olduğu gibi birinci faktörün altında yer alması, toplam ölçek puanı ile güçlü ve pozitif yönde korelasyona sahip olması ve madde silindiğinde ölçek iç tutarlılığının düşüş göstermesi maddenin ölçeğe anlamlı katkı sunduğunu göstermektedir. Türkçe ölçeğin bu şekilde güncellenmesi, ölçek geliştiricilerinin mizah duygusunu çok boyutlu bir şekilde ölçen ölçüm araçlarında kontrol ile ilgili maddenin olması gerekliliği yönündeki beklentisini karşılamaktadır. Mizah duygusunun kontrol duygusu ve davranışlarıyla ilişkili olduğunu gösteren çok sayıda çalışma da ölçek geliştiricilerinin kontrol boyutuna verdiği önemi desteklemektedir (Aydın, 1993b; Mendiburo-Seguel, Páez ve Martínez-Sánchez, 2015).

Güncellenen ölçeğin faktör yapısı orijinal ve uyarlama ölçekte olduğu gibi 4 faktörlü yapı sergilemektedir. Maddelerin faktörlere dağılımının her üç çalışmada da farklılık göstermesi ise ölçeğin alt boyutlarının örneklemler arası fark göstermesi bulgusuyla örtüşmektedir (Corcoran & Fischer, 2013). Uyarlama çalışmasında düşük faktör yükü nedeniyle bir maddenin analiz dışında bırakılması fakat bu çalışmada aynı bulgunun gözlenmemesi ölçek maddelerinin faktör kümelenmelerinin uygulamalar arasında farklı olduğunu teyit etmektedir. Bu yüzden ölçek kullanıcılarının toplam ölçek puanını kullanmaları ve kendi faktör analizlerini gerçekleştirerek alt boyut puanlarını kullanmaları daha yerinde olacaktır.

Sözcük güncellemesi yapılan maddenin analizinde ortaya çıkan anlamlı fark değişikliğinin gerekliliğini teyit etmektedir. Nüktedan sözcüğünün parantez içinde espritüel olarak açıklandığı kullanımdaki puanlar açıklamasız kullanımdan daha yüksektir. Katılımcıların bu şekilde maddeye daha doğru bir tepki verdikleri

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi

düşünülebilir. Bu kelimelerin anlaşılabilirliğini teyit etmek için incelenen dil bilim çalışmaları da Türkçedeki değişime işaret etmektedir. İki farklı dil bilim çalışmasındaki verilerde nüktedan ve espritüel kelimelerinin kullanım sıklıkları karşılaştırılmıştır (Göz, 2003; Ölker, 2011). 1945-1950 yılları arası yazılı Türkçe metinlerde nükte-espri kullanım sıklığı oranı 3,25'te 1 iken, 1995-2000'lerde 0,16'ya 1 seviyesine düşmüştür. Elli yıllık bir sürede Fransızca kökenli "espri" kelimesinin kullanım sıklığı oranının Arapça kökenli "nükte" kelimesine göre 20 kat arttığı görülmüştür. Sonuç olarak maddedeki ifadenin bu şekilde güncellenmesi maddenin anlaşılabilirliğine ve ölçeğin geçerliğine olumlu katkı sunmaktadır.

Son olarak güncellenen ölçeğin madde derecelendirme etiketleri ölçeğin aslına yakınlığını ve görünüş geçerliğini arttırdığı değerlendirilebilir. Her ne kadar uygunluk ve katılım etiketleri birbirine yakın bir şekilde ölçeklerde kullanılıyor olsa da her ifade için ikisi de aynı tepkiye yol açmayabilmektedir (Erkuş, 2012). Bu ölçekte de maddelerdeki ifadelerin çoğu, cevaplayanın kendi kişilik özellikleriyle ilgili birinci tekil şahıs cümleleri (örn.: "Mizah üreten insanları takdir ederim.") olmasına karşın bazıları genel fikir içeren cümlelerdir (örn.: "Mizah hoş olmayan bir başa çıkma yoludur."). Orjinal ölçekte olduğu gibi maddelerin katılım derecelendirme etiketleriyle sunulması tüm maddeleri kapsayan daha yerinde bir tepki ifadesi sağlamaktadır.

Bu güncellemelerle yenilenen Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeğinin ileriki çalışmalarda bu şekilde kullanılmasının ölçeğin ölçüm kalitesini ve gücünü arttıracak değerlendirilmektedir. Bu çalışmayla güncellenen ölçeğin sonraki araştırmalarda cinsiyet ve yaş açısından daha heterojen örneklem gruplarıyla ve test-tekrar test güvenilirliği ile yakınsama/ayırt edici geçerliği testlerini de içeren daha zengin analizlerle incelenmesi faydalı olacaktır.

Sonuç olarak mizah duygusunu çok boyutlu bir yapı olarak ölçen bu ölçek, Türkçe araştırma ve uygulamalar için güvenilir ve geçerli bir araç ve kaynak sağlamaktadır. Mizahın bilimsel çalışmalarda ve toplum hayatında daha yaygın ve saygın değerlendirilmesi birey ve toplum ruh sağlığına olumlu katkılar sağlayabilir (Adams ve Mylander, 1998).

KAYNAKLAR

ADAMS, P., ve MYLANDER, M. (1998). Gesundheit!: Bringing Good Health to You, the Medical System, and Society through

Physician Service, Complementary Therapies, Humor, and Joy. Rochester, VT: Healing Arts Press.

AKIN, A., ve BİLGİN, O. (2015). Çocuklar İçin Çok Boyutlu Mizah Anlayışı Ölçeği'nin Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of International Social Research*, 8(37), 684-688.

ASLAN, H., ve ÇEÇEN, A. R. (2007). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre mizah tarzlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 1-14.

ASLAN, S. H., ALPARSLAN, Z. N., EVLİCE, Y. E., ASLAN, R. O., ve CENKSEVEN, F. (1999). Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği: Faktör yapısı, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 33-39.

ASLAN, S. H., EVLİCE, Y. E., ALPARSLAN, Z. N., ASLAN, R. O. ve CENKSEVEN, F. (1996). Mizah duygusunun depresyon ve kişilikle ilişkisi. *Depresyon Dergisi*, 1(3), 99-102.

AYDIN, G. (1993a). Olumlu kişilik özelliklerinin sağlık sorunlarının sıklığını yordamadaki rolü. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 1(4), 313-325.

AYDIN, G. (1993b). İç-dış kontrol odağı inancı ile durumluk mizah tepkisi arasındaki ilişki. F. Akkoyun ve F. Korkut (Ed.), II. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları (sf. 87-98). Ankara: Form Ofset.

BERLYNE, D. E. (1972). Humor and its kin. In J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues* (pp. 43-60). New York: Academic Press.

CEMALOĞLU, N., RECEPOĞLU, E., ŞAHİN, F., DAŞCI, E. ve KÖKTÜRK, O. (2012). Mizah davranışları ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4), 694-716.

CORCORAN, K., & FİSCHER, J. (2013). *Measures for clinical practice and research: A sourcebook* (Vol. 2: Adults). Oxford: Oxford University Press.

DOWLİNG, J. S., & FAİN, J. A. (1999). A multidimensional sense of humor scale for school-aged children: Issues of reliability and validity. *Journal of Pediatric Nursing*, 14, 38-43. [https://doi.org/10.1016/S0882-5963\(99\)80058-X](https://doi.org/10.1016/S0882-5963(99)80058-X)

DOWLİNG, J. S., HOCKENBERRY, M., & GREGORY, R. L. (2003). Sense of humor, childhood cancer stressors, and outcomes of psychosocial adjustment, immune function, and infection. *Journal of*

**Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi
ve Yeniden Değerlendirilmesi**

Pediatric Oncology Nursing, 20, 271-292.
<https://doi.org/10.1177/1043454203254046>

ERKUŞ, A. (2012). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme - I: Temel kavramlar ve işlemler. Ankara: Pegem.

FREUD, S. (1960). Jokes and their relation to the unconscious. New York: Norton.

GÖZ, İ. (2003). Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GRUNER, C. R. (1978). Understanding laughter: The workings of wit and humor. Chicago: Nelson Hall.

MARTİN, R. A. (2003). Sense of humor. In S. J. Lopez, & C. R. Snyder (Eds.), Positive psychological assessment: A handbook of models and measures (pp. 313-326). Washington, DC: American Psychological Association.

MARTİN, R. A. (2007). The psychology of humor: An integrative approach. London: Elsevier.

MARTİN, R. A., & LEFCOURT, H. M. (1983). Sense of humor as a moderator of the relation between stressors and moods. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 1313-1324.

MARTİN, R. A., & LEFCOURT, H. M. (1984). Situational Humor Response Questionnaire: Quantitative measure of sense of humor. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 145-155.

MARTİN, R. A., PUHLİK-DORİS, P., LARSEN, G., GRAY, J., & WEİR, K. (2003). Individual differences of uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37(1), 48-75. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00534-2](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00534-2)

MENDİBURO-SEGUEL, A., PÁEZ, D., & MARTÍNEZ-SÁNCHEZ, F. (2015). Humor styles and personality: A meta-analysis of the relation between humor styles and the Big Five personality traits. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(3), 335-340. <https://doi.org/10.1111/sjop.12209>

ORUÇ, Ş. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 56-73.

ÖLKER, G. (2011). Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü (1945-1950 arası). Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

ÖZDEMİR, S., SEZGİN, F., KAYA, Z. ve RECEPOĞLU, E. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile

kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 17(3), 405-428.

ÖZDOĞRU, A. A., & MCMORRIS, R. F. (2013). Humorous cartoons in college textbooks: Student perceptions and learning. HUMOR: International Journal of Humor Research, 26, 135-154. <https://doi.org/10.1515/humor-2013-0008>

ÖZKAN, H. İ. (2008). Öğretmen ve öğrencideki mizah anlayışının sınıf atmosferine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

ÖZŞAHİN, E. (2009). Karikatürlerle coğrafya öğretimi. Marmara Coğrafya Dergisi, 20, 101-121.

PETERSON, C., & SELIGMAN, M. E. P. (2004). Character strengths and virtues: A handbook and classification. Oxford: Oxford University Press.

SULS, J. M. (1977). Cognitive and disparagement theories of humour: A theoretical and empirical synthesis. In A. J. Chapman & H. C. Foot (Eds.), *It's a funny thing, humour* (pp. 41-45). Oxford: Pergamon Press.

SVEBAK, S. (1974). Revised questionnaire on the sense of humor. *Scandinavian Journal of Psychology*, 15, 328-331. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.1974.tb00597.x>

SVEBAK, S. (2010). The Sense of Humor Questionnaire: Conceptualization and review of 40 years of findings in empirical research. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 288-310. <https://doi.org/10.5964/ejop.v6i3.218>

THORSON, J. A., & POWELL, F. C. (1993). Development and validation of a Multidimensional Sense of Humor Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 49, 13-23. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199301\)49:1<13::AID-JCLP2270490103>3.0.CO;2-S](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199301)49:1<13::AID-JCLP2270490103>3.0.CO;2-S)

TÜMKAYA, S. (2006). İş ortamı ve mizah yoluyla başa çıkmanın öğretim elemanlarındaki tükenmişlikle ilişkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 6(3), 889-921.

YERLİKAYA, E. E. (2003). Mizah tarzları ölçeği (Humor styles questionnaire) uyarlama çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği Türkçe Formunun Güncellenmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi

EK: Çok Boyutlu Mizah Duygusu Ölçeği

Aşağıda 24 maddeden oluşan tutum ölçeği bulunmaktadır. Lütfen hızlı bir şekilde her bir madde için soldan sağa sıralanmış olan “0: Kesinlikle katılmıyorum”, “1: Katılmıyorum”, “2: Kararsızım/Nötr”, “3: Katılıyorum” veya “4: Kesinlikle katılıyorum” ifadelerinden size uygun olanı **X** ile işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum 0	Katılmıyorum 1	Kararsızım /Nötr 2	Katılıyorum 3	Kesinlikle Katılıyorum 4
1 Benim ince esprilerim herkesi güldürür.					
2 Bazı şeyleri insanları güldürecek şekilde söylemeyi beceririm.					
3 Çevremdeki insanlar benim komik şeyler söylediğimi söylerler.					
4 Arkadaşlarımdan tarafımdan nüktedan (esprituèl) olarak tanınırım.					
5 İnsanları güldürebildiğime eminim.					
6 İnsanlar eğlendirici şeyler söylememi beklerler.					
7 Zaman zaman düşünüp komik öyküler ya da fıkralar üretirim.					
8 Arkadaşlarımla eğlenmek için mizahı sıklıkla kullanırım.					

9	Söylediklerim insanları sıklıkla gülme krizine sokar.					
10	Komik şeyler söyleyerek gergin bir ortamı yumuşatabilirim.					
11	Mizah güç durumların üstesinden gelmeme yardım eder.					
12	Mizah yoluyla sorunlarla başa çıkmak ince ve üstün bir yoldur.					
13	Mizah sorunlarla başa çıkmamı sağlar.					
14	Mizah rahatlamama yardımcı olur.					
15	Mizah hoş olmayan bir başa çıkma yoludur.					
16	Değişik koşullara uyum sağlayabilmek için mizahı kullanabilirim.					
17	Mizahla çeşitli sorunların üstesinden gelmeye çalışmak gerçekten aptalcadır.					
18	Birine "komedyen" denmesi onun için onur kırıcı bir durumdur.					
19	Karikatürden hoşlanmam.					
20	Fıkra anlatan insanlar rahatsız edicidir, başa beladır.					
21	Aslında bir grup üzerinde mizahı kullanarak kontrol sağlayabilirim.					
22	Mizah üreten insanları takdir ederim.					
23	İyi bir espri hoşuma gider.					
24	Herkesin şaka yaptığı bir ortamda kendimi rahatsız hissederim.					